

BAGATGE, del fr. *bagage*, que entrà com a mot militar en el sentit d'«impedimenta d'una tropa», mot ja antic a França, que des d'allí va propagar-se a diverses llengües romàniques i no romàniques d'Occident. □ 1.ª doc.: 1640.

En el sentit més antic, en un tractat militar barceloní (*AlcM*); els més antics diccs. catalans (Torra, Lacav.) el registren també només en aquest sentit («sarcinula», «rassaga»). Però en francès té aplicació més ampla ('equipatge d'un viatger', etc.) i també en aquestes accs. penetrà aviat, com ho mostra l'extensió als drets o preu d'un transport [1702] i la formació del derivat especialment català *bagatger*. En francès és ja del S. XIII, i en occità és ja medieval i no molt posterior.

Des del Nord de França, i en general com a terme inicialment militar, es propagà a l'angl. *baggage*, i al cast. *bagaje* [1555, i veg. *DCEC*, s. v.]; deu ser també de procedència francesa l'it. *bagaglio*, alteració segurament deguda a les constants invasions del Nord d'Itàlia, on són molts els dialectes en què la *gli* de la llengua literària apareix representada per *g*, d'on aquesta ultracorreció fonètica. Formes anàlogues a *bagatge* es troben en àrab, on el mot ha pres el sentit 'farcell de roba', de vegades 'bala o paca d'altres mercaderies', però també allà és probable que vagi entrar com a terme militar, segurament ja per les Croades, o potser pel comerç amb el Llevant; de tota manera no és vella paraula àrabiga, i encara que hi apareix des del Magreb fins a Egipte i en formes nacionalitzades (com *boqǧá*, *bóqaǧ*, *boqaš*) i extensions semàntiques, i fins hi ha format derivats (*mubáqqaǧ* 'empacat', 'emalat'), la manca d'una arrel àrabiga, la vacil·lació entre -ǧ i -š i l'esfera semàntica a què pertany, tot comprova que és un mot importat.¹ El francès *bagage* és derivat del fr. ant. *bagues*, del qual s'ha tractat en l'article *bagà*, mot amb parentela nòrdica més que mediterrània, si bé no és pas segur que l'escandinau antic *baggi* i menys l'angl. *mj*. (no ags.) *bag* 'sac, bossa' tinguin gran antiguitat en aquests idiomes (cf. Braune, *ZRPb*. XIII, 1890, 513ss.; Gustav Meyer *IdgF*. VIII, 1899, 115; *REW*, 880).

DERIV.: *Bagatger* [S. XVII, Boades en el *Dicc. Balarí*]: mot d'arrelament rústic amb molta extensió.²

¹ Ja n'hi ha algun testimoni en historiadors des del S. XIII o XII, Dozy, *Suppl.* I, 102; Boqtor, s. v. *paquet*; Baist, *RFgn*. IV, 389; Eguílaz. — ² 'El qui porta el fato de l'enginyer per la muntanya' sentit en els Ports de Morella, al Boixar; «desposseït ja del cavall, vaig tractar de llogar un *bagatgé* [imprès sense accent], cosa que em fou impossible, ni oferint-ne bon preu», M. Vayreda, *Rec. de la d. Carlinada*, cap. 13, p. 226; cita semblant del vallespirenc Bosch de la Triaxeria, en *AlcM* i d'altres en el Balari. Ja apareix en diccionaris anteriors a la Renaixença.

BAGRA, peix fluvial de la família dels ciprínids, d'origen incert; sembla emparentat amb el cast. americà *bagre* i l'àr. magrebí *báǧar*, noms de peixos més

o menys diferents; el darrer deu venir del ll. PAGRUS, peix marí igual al darrer, i podria ser que des del mossàrab es propagués al català, i des d'Andalusia passés a Amèrica, però aquesta extensió xoca amb greus objeccions, especialment geogràfiques. □ 1.ª doc.: S. XVII (*bàgaras*).

Referit al Llobregat, en una descripció de Manresa, *AlcM*. Es tracta d'un peix de riu de no gaire estima, però molt conegut a tot el Principat, fins a l'Ebre i el Segre (*AlcM*), i molt especialment en els rius, xaragalls, gorgues i estanys del Nord-est, des del Rosselló cap al Sud: «de peixos pas cap!... / Esperar del pescaire és tota la ciència! / Aviat, aviat, les *bagres* llauraran; / les anguilles, los barbs, tabé s'aproparan» (Saisset, *Perpinyanenques*, 25); de vegades en la variant *bàguera*: «la riera saltant de gorga en gorga, a on --- els barbs i *vàgares* feien de les seves, caçant al vol els confiats mosquits», M. Vayreda, *Sang Nova* I, III, 19; tinc anotat *bagra* de Boadella, a la Muga; del Fluvià, a Ventalló; del Ter, a Querós i a Vilanova de Sau; n'he vist de pescades en un xaragall prop de Mieres, i l'estany de Banyoles, i allí prop hi ha la *Gorga de les Bagres*, a Vilavenut. És, doncs, un peix d'aigua dolça, de nom pertot femení, i no serà casual el fet d'haver-ne sentit a parlar tant en la zona compresa entre Girona, Vic i Perpinyà, detalls que no deixen de ser significatius en la nostra recerca de l'origen, car reforcen el dubte amb què hem de mirar les connexions hispàniques, altrament versemblants, que vaig assenyalar en el *DCEC* I, 366 (article que cal veure per a alguns detalls no catalans que ara m'abstinc de reproduir).

D'altra banda apareix difícil que no hi hagi relació amb el cast. *bagre* i el mossàrab *báǧar*, per més que aquests siguin masculins i designin peixos en part força diferents; no són objeccions decisives, car el més freqüent és parlar de «pescar *bagres*», plural sense article, on la terminació i tot coincideix amb la del cast. *bagres*; el nom americà s'ha aplicat a diversos peixos de riu i a un de marí, i també en català ha designat 4 espècies distintes (*Dfa.*); i va ser un fet corrent d'aplicar a animals del Nou Món, noms d'espècies europees que els recordaven d'alguna manera. La *bagra* té cos cilíndric, de vegades ben llarg, fins a 60 cm., i també el *bagre* de Colòmbia es pesca en els rius, i té figura clarament cilíndrica i allargada, si bé sovint té dimensions de vegades més grans que arriben a ultrapassar un metre; com veiem per les fotos dels del riu Magdalena, que publiquen Montes i Flórez.¹

El nom hispano-americà ja apareix c. 1545, en una relació mexicana de Michoacán, i avui s'usa en tots els països de l'Amèrica hispana, incloent-hi el Brasil, potser amb l'excepció de les tres Antilles majors.² També l'usà en portuguès João de Barros (1552-70), però no tinc notícia que s'hagi usat enlloc de Portugal ni de Galícia (no en les obres de Sarmiento, que és exhaustiu en qüestió de peixos). Les afirmacions d'un origen en llengües indígenes són infundades; ja indica Lenz que és arbitrària l'atribució a la llengua